

1923

Azərbaycanın özü qədər əbədi

2025

Azərbaycan xalqının dünya siyasətinə bəxş etdiyi böyük dövlət adamı, dahi siyasətçi Heydər Əliyevin anadan olmasından 102 il keçir. Heydər Əliyevin fiziki yoxluğundan bizi ayıran vaxt axarı onun siyası dühasını daha dərinədən öyrənməyə sövq edir. Xalqımızın yetişdirdiyi tarixi şəxsiyyətin ən böyük səciyyəvi cəhəti vətənimizin tarixini bütöv görməyi bacarması idi. O, Azərbaycanın və türk dünyasının problemlərinin həlli yolları barədə daim düşünən böyük siyası lider idi. Heydər Əliyev Sovetlər Birliyinin rəhbərliyində olanda fəaliyyətində bu çalılarla qərarlı görünürdü.

Milli kimliyə bağlı şəxsiyyət

Heydər Əliyev SSRİ Kommunist Partiyasının Siyası Bürosunun üzvü, SSRİ Nazirlər Soveti Sədrinin birinci müavini vəzifəsini tutarkən onun SSRİ Kommunist Partiyasının baş katibi Mixail Qorbaçovla ilk konflikti Qazaxıstan SSR KP MK-nın birinci katibi Dinnəməmməd Kunayevin vəzifədən uzaqlaşdırılmasına etirazı ilə bağlı olmuşdur. Heydər Əliyevin türk xalqlarına olan bağlılığı və milli təəssübkeşliyi SSRİ rəhbərliyi tərəfindən qışqançılığa qarşılandı və onun özünü hədəfə çevirdi. Türkiyənin tanınmış araşdırmaçı jurnalisti Selahəttin Sadıkoğluna "Heydər Əliyevlə yüz-yüzə reportaj" başlığı ilə verilmiş tələməsihəbədə Heydər Əliyev bu barədə söyləyir: "Mənim SSRİ Siyası Bürosunda dövlət başçısı ilə ilk konfliktim 1986-cı ildə baş verdi. M.Qorbaçov Orta Asiyada türk dövlət başçılarını çıxardıb oraya rus millətindən olan başçılar təyin edirdi. Nəhayət, 1986-cı ildə 22 il Qazaxıstana başçılıq etmiş D.Kunayevi vəzifədən azad edərək onun yerinə rus millətindən olan yaxın dostunu təyin etdi. Mən buna etiraz etdim. M.Qorbaçova başa saldım ki, bu doğru deyil. Bunu etmək olmaz. Lakin o bildirdi ki qazax xalqı belə istəyir. Mən bildirdim ki, bu yanlışdır. Nəticədə qazax xalqı həmin şəxsi qəbul etmədi və qarşıdurma yarandı. Buna etiraz edən qazax gənclərinin bir çoxu güllələndi. Bir çoxu həbs edildi. Və buna qazax millətçiliyi son geyindirdilər".

Bəli, Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyi ilə ilk ziddiyyətləri məhz türk xalqlarına qeyri-millətlərin rəhbər təyin edilməsi ilə başlamışdır. Heydər Əliyevin türk milli kimliyinin təəssübkeşliyi onun Sov.İKP MK-nın Siyası Bürosundan istefa verəməsinə səbəb oldu. Onun qazax xalqının dövlət xadimi D.Kunayevlə, özbək xalqının dövlət xadimi Şərif Rəşidovla mükəmməl dostluq əlaqələri qışqançılığa qarşılandı. Hər üç şəxsiyyətə qarşı Əliyevşinə, Kunayevşinə və Rəşidovşinə adı altında qarayaxna kampaniyası aparıldı.

Heydər Əliyevin hələ sovetlər dövründə türk xalqlarına qarşı olan sevgisinin təzahürü idi ki, Orta Asiyanın və Türkiyənin dövlət başçıları və xalqları ona böyük ehtiram bəsləyirdilər. Xristian güc mərkəzləri tərəfindən türk dünyasının bütövlüyünü pozmaq, türk xalqlarının quru sərhədlərini ayırmaq məqsədi ilə xristian zolağı yaratmaq sünisi şəkildə Ermənistan adlanan dövlətin yaradılması tarixşünaslıq tərəfindən öz təsdiqini tapmışdır. Böyük dövlət adamı Heydər Əliyevin bu problemə baxışı maraqlı doğurmaya bilməz. Ümummilli Lider Qərbi Azərbaycana türk dünyasının ən vacib parçası kimi baxır, onu xalqımızın tarixi torpaqları hesab edirdi. Böyük siyası xadim ikinci dəfə hakimiyyətə gəldikdən sonra artıq biz onun açıq şəkildə Qərbi Azərbaycan məsələsinə həssas münasibətinin şahidi olduq.

Tarixi və siyası varislilik

Heydər Əliyev Qərbi Azərbaycan məsələsinə iki baxış bucağından yanaşır deyirləndirirdi: tarixi varislilik və siyası varislilik. Birinci baxış bucağı Qərbi Azərbaycanın tarixi Azərbaycan torpaqlarının olması faktorunu önə çəkirdi. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1991-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin birinci sessiyasında çıxışı bunun bariz nümunəsidir. Heydər Əliyev həmin çıxışında deyir: "1918-ci ildə Azərbaycan Respublikasının ərazisi 114 min kvadratkilometr olub. İndi isə 86 min kvadratkilometrdir. Gör əlimizdən nə qədər torpaqlar gedib. Əsrlər boyu Vətən, torpaq anlayışı

xalqımızın ləyaqətini, məniyyətini, şərafətini əks etdirib. Xalq öz torpağının müqəddəsliyini qorumaq üçün onun uğrunda ölüm-dirim mübarizəsi aparıb. Ulu babalarımız Vətən torpağının hər bir qarışını namus simvolu kimi qoruyub, onun yolunda canlarını və övladlarını qurban verməkdən belə çəkinməyiblər. Təəssüf ki, biz bu ənənələri unuduruq. Buna artıq dözmək olmaz. Ona görə də təklif edirəm ki, bir Dağlıq Qarabağ məsələsi yox, bütün 1920-ci ildən indiyədək Azərbaycan ərazisindən Ermənistanla verilmiş torpaqların hamısının haqq-hesabı aparılsın. Hansı dövrdə, hansı sərhəd sahəsində, hansı torpaqlar verilib? Bu torpaqların hansı qərarlarla, kim tərəfindən verilməsi müəyyən olunsun. Və biz Ermənistanla qarşı artıq müdafiə mövqeyində yox, hücum mövqeyində duraq və burada deputatların dediyi kimi, o torpaqların geri qaytarılması üçün mübarizə aparaq. İndi biz mübarizəyə keçməliyik və mən də bu mübarizəyə hazıram. Əgər deputatlar razı olarsa, bizim sessiyamız Ermənistanı təcavüzkar dövlət adlandırmalıdır. Biz bu barədə xüsusi qərar çıxarmalı və onu bütün dünyaya bəyan etməliyik. Soruşdular ki, o torpaqları kim verib? Mən təklif edirəm ki, aydınlaşdırılsın. Eyni zamanda arayıb verə bilərəm ki, 1969-cu il 14 iyuldan (mən başa düşdüm, o sualı mənə niyə veridilər), Azərbaycana rəhbərlik etdiyim dövrdən 1982-ci ilin dekabrına qədər Azərbaycan ərazisindən bir qarış da olsa, Ermənistanla torpaq verilməyib. Mən buna cavab verirəm və özümlü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, o dövrdə ermənilərin torpaq iddialarının qarşısını ala bildik".

Göründüyü kimi, Heydər Əliyev Azərbaycanın ərazi bütövlüyünə Qarabağ problemi kontekstində deyil, bütöv baxır və siyası varislilik prinsipini önə çəkərək ərazilərimizin 86.6 kvadratkilometr deyil, 114 min kvadratkilometr olduğunu vurğulayır. Eyni zamanda Heydər Əliyev vaxtilə Azərbaycanın ərazilərinin ermənilərə verilməsi həvəsində olan şəxslərin fəaliyyətlərinin hansı çətinliklərlə qarşısının alındığını söyləyir.

Heç kimsə sirsə deyil ki, Heydər Əliyevin hələ sovet dövründə Azərbaycanda rəhbərliyə gəlməsi respublikamız üçün daha ciddi bir təhlükənin qarşısını aldı. 1948-1953-cü illərdə sovet dövlət rəhbərliyinin yaxından köməyi ilə Azərbaycanlıların doğma torpaqları olan Qərbi Azərbaycandan - Ermənistan SSR adlandırılan ərazidən deportasiyasına nail olan ermənilər 1968-1969-cu illərdə Azərbaycana qarşı ərazi iddialarını yenidən genişləndirmişdilər. Kreml də onların bu iddialarına dəstək verirdi. Məhz belə bir təzyiq nəticəsində Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Rəyasət Heyəti Ermənistanla sərhəddə yerləşən 2 min hektardan çox torpağı onlara verilməsi haqqında hələ 5 may 1938-ci ildə qəbul edilmiş əsaslı sənədi 7 may 1969-cu il tarixli qərarı ilə təsdiq etdi (Ali Sovetin Sədri M.İsgəndərli). Heydər Əliyev bu qərarın həyata keçirilməsinə yol vermədi.

İkinci dəfə Heydər Əliyev "Qərbi Azərbaycan" ifadəsini işlədib

"İslam sivilizasiyası Qafqazda" mövzusunda 10 dekabr 1998-ci ildə keçirilən beynəlxalq simpoziumun iştirakçılarından böyük bir qrupu ilə görüşdə çıxış edən Heydər Əliyev bir daha Qərbi Azərbaycan məsələsindən bəhs edərək deyir: "İndi Ermənistan adlanan ərazi, Qərbi Azərbaycan - İrəvan mahalı, Göyçə mahalı, Zəngibasar mahalı, Zəngəzur mahalı - bunlar hamısı müsəlmanlar, azərbaycanlılar yaşayan diyarlardır olubdur. Təəssüf ki, bu ərazilərdən, diyarlardan müsəlmanlar çıxarılıblar, indi bu ərazilərdə bir nəfər də olsun müsəlman yoxdur. Bu da Ermənistan millətçiliyi, erməni ekstremizmi, erməni şovinizmi siyasətinin

nəticəsidir. Əgər Qafqazda islam sivilizasiyası haqqında danışırıqsa, həqiqəti demək lazımdır".

Beləliklə, müasir Azərbaycanın siyası həyatında Qərbi Azərbaycan terminologiyasından ali kürsüdən ilk dəfə Ümummilli Lider Heydər Əliyev istifadə etmişdir. Bundan sonra həm siyası ədəbiyyatda, həm də siyası platformalarda bu termin artıq öz gerçək yemə tutmağa başladı.

Heydər Əliyev digər beynəlxalq kürsülərdən də Ermənistanın tarixi Azərbaycan torpaqlarında yaradılması ilə bağlı faktları söyləyirdi. 23 fevral 1994-cü ildə Böyük Britaniya Kral Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda çıxışında Heydər Əliyev deyir: "Əgər tarixi faktları araşdırmalı olsaq, onda xatırlatmalıyam ki, indiki Ermənistan ərazisi vaxtilə Azərbaycan torpaqları idi. Bir vaxtlar bu yerlər Azərbaycana məxsus olmuş, lakin 1918-1920-ci illərdə Ermənistanla keçmişdir. Bir sözlə, tarixə müraciət etməli olsaq, onda görürük ki, Ermənistan Azərbaycana çox şey qaytarmalıdır. Amma indi mən onu deyirəm ki, biz Ermənistan ərazisinə, mövcud sərhədlərə göz dikməmişik, onların iddiasında deyilik. Bununla bərabər, biz öz ərazimizin bir metrini də verməyə razılaşa bilmərik".

15 fevral 2000-ci ildə Cons Hopkins Vaşinqton Universitetindəki çıxışında Heydər Əliyev deyir: "Bəli, Zəngəzurdakı azərbaycanlılar çox yaşayıbdır. Vaxtilə Zəngəzurun əhalisini əksəriyyəti azərbaycanlılar olubdur. Ancaq Sovetlər İttifaqı yaranan zaman respublikaların xəritələri çəkilib, Zəngəzur Ermənistanın tərkibində qalıbdır. Azərbaycanlılar oradan tədricən köçüblər. Amma sizin nəzərdə tutduğunuz Mehri rayonunda 1988-ci, 1989-cu illərdə, 1990-cı ilə qədər daha çox azərbaycanlı yaşayıb, növbəti erməni".

Ulu Öndər beynəlxalq siyası institutlarda etdiyi çıxışlarla gələcəkdə bu siyası platformanın düzgün istiqamətdə dəyərləndirilməsinə şərait yaradırdı. Heydər Əliyev türk dünyasına da Qərbi Azərbaycan həqiqətlərini çatdırırdı.

Ulu Öndər 21 iyun 1996-cı ildə İğdır nümayəndələrini dinlədikdən və məktubla tanış olduqdan sonra deyir: "Bilirsiniz ki, keçmiş zamanlarda Azərbaycan təkcə indiki hədudlarda deyildi. İndi Ermənistanın əlində olan Göyçə mahalı da, yaxud sizin İğdirdə qarşısındakı Vedibasar, Zəngibasar, İrəvan xanlığı da Azərbaycanın olubdur. Sizin ulu babalarınızın əksəriyyəti oraldandı. İğdirdə yaşayanlardan soruşsan ki, kökün haradıdır, hər on nəfərdən dördü-beşi deyəcək ki, ya Zəngibasardan, ya Vedibasardan, ya İrəvandan, yaxud Borçalıdan, ya da Gəncədən, Naxçıvandan".

Heydər Əliyev gənc nəslə doğma yurda səsləyirdi. Ulu Öndər daxili auditoriyanı da unutmur, gənc nəslin öz tarixi torpaqlarına sevgi və hörmət hissi ilə böyüməsi üçün onlara lazımı bilgiləri əsləyirdi. Görkəmli alim və cərrah Mustafa bəy Topçubaşovun həsr olunmuş təntənəli gecədə Ulu Öndər deyir: "Mustafa bəy Topçubaşov XX əsrdə Azərbaycanın ən görkəmli şəxsiyyətlərindən biridir. O, İrəvan şəhərində, qədim Azərbaycan torpağında dünyaya göz açıb, Kiyev Universitetini bitirib, sonra isə Bakıya gəlib və burada fəaliyyətə başlamışdır".

Heydər Əliyev siyası varislilik məsələsinə həmişə aktual saxlamaqla bu istiqamətdə siyası platformanı gücləndirirdi. O, 26 may 1996-cı il Respublika Günü münasibətilə təntənəli yığıncaqda deyir: "Xalqımız əldən getmiş torpaqların nisgini indi də çəkir. İndi də Göyçə mahalı, Zəngəzur dəyərli xalqımızın üroyı ağınyır, xalq o torpaqların arzusunu ilə yaşayır. Amma eyni zamanda Azərbaycan Respubli-

kası dövlət müstəqilliyini əldə edərkən beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən tanınmış sərhədləri çərçivəsində olan ərazimizi biz heç vaxt heç kəsə verməyəcəyik".

Yurd həsrəti mənəvi və şəxsi kontekstdə

Qərbi Azərbaycana qayıdışın təmin edilməsi konseptual olaraq özündə hüquqi və mənəvi amilləri ehtiva edir. Hüquqi amillər özlüyündə iki kateqoriyaya ayrılır: milli qanunvericilik bazası və beynəlxalq qanunvericilik bazası.

Milli qanunvericilik bazasının formalaşdırılmasının əsası böyük dövlət adamı Heydər Əliyevin hakimiyyəti dövründən qoyulmuşdur. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti 18 dekabr 1997-ci il tarixində (№ 656) 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların Ermənistan SSR ərazisindəki tarixi-etnik torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyası haqqında, 28 mart 1998-ci il tarixli "Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında" fərmanlarla Qərbi Azərbaycana qayıdışın təmin olunması istiqamətində fəaliyyət üçün hüquqi təminatlar yaradılmışdır.

Ulu Öndər qanunvericilik bazasını yaratmaqla bərabər, həm də sisteməlik olaraq bu mövzuda təbliğat işini aparmaqda davam etmişdir. O, 29 mart 2000-ci il tarixli 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü münasibətilə xalqa müraciətində deyir: "Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı yönəldilmiş deportasiya və soyqırımı siyasəti sovet hakimiyyəti illərində beynəlmilləşikliyi pərdəsi altında məhərrətlə məskunlaşdırmaq cəhədləri ilə həyata keçirilmişdir. Sovet Rusiyasının köməyi ilə Zəngəzur və bir sıra digər Azərbaycan torpaqlarını Ermənistan ərazisi elan edildi. Ermənilər türk-müsəlman respublikalarına qarşı ayrı-seçkilik siyasəti yürüdən SSRİ rəhbərliyinin qərarı ilə dövlət səviyyəsində 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlıların öz tarixi torpaqlarından kütləvi surətdə deportasiyasına nail oldular".

Tarixi gerçəklikləri bilən hər kəsə məlumdur ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev əslən Qərbi Azərbaycanın Zəngəzur bölgəsinin Qarakilsə mahalının Comerdli kəndindəndir. Onun ailəsi etnik təmizləməyə və soyqırımına məruz qalmışdır. Heydər Əliyevin ailə üzvlərinin məcburiyyətə məruz qalması öz təsdiqini tapmışdır. Ona görə Heydər Əliyevin Qərbi Azərbaycan torpaqları ilə bağlı dorin tarixi məlumatları məlik olması heç bir təəccüb doğurmur. Bu həm də onun ailə həqiqətlərinin bir parçasıdır. Qərbi Azərbaycan torpaqlarının gerçək sahibləri həm də onun əcdadlarıdır. Bu məsələ mənəvi amillərlə bağlı olmaqla problemə həssas münasibətin təzahür etməsinə mühüm rol oynayır. Heç də təsadüfi deyildir ki, azərbaycanlılara qarşı ermənilər tərəfindən XX əsrin əvvəllərində törədilən soyqırımına ilk siyası hüquqi qiymət verən də Heydər Əliyev olmuşdur. Bu mənada Qərbi Azərbaycanın yerli sakinlərinin həmin ərazilərdən deportasiyası və bu prosesin ağır nəticələri ilə bağlı hüquqi səmərənd imzalamış ilk dövlət başçısı kimi tarixə düşmüşdür.

Ulu Öndər azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilən soyqırımı və deportasiyalarla bağlı demişdir: "Ermənistanın Azərbaycana qarşı bu siyasəti XX əsrdə həmişə davam etmişdir. Mən bu torpaqlarla əlaqədar məsələni dedim. 50 il bundan əvvəl, 1948-1953-cü illərdə azərbaycanlılar Ermənistanın deportasiya olunublar. O, Azərbaycan torpaqları idi. Həmin torpaqlardan, hansısa ki, o vaxtlar - 1918, 1919, 1920-ci illərdə mübahisə nəticəsində Ermənistanın əlinə keçdi, onda sonra - 40-50-ci illər zamanında Azərbaycan Respubli-

elədiklər ki, azərbaycanlıları oradan tamamilə çıxartmaq lazımdır, sonra heç kim deməsin ki, bunlar Azərbaycan torpağı olubdur".

Qərbi Azərbaycana qayıdış həm şəxsi, həm də siyası varislilik kontekstində Prezident İlham Əliyevin fəaliyyətində də eyni ağırlıqda təzahür edir. Cənab Prezidentin babasının məzarını ziyarət edərkən söylədiyi təsirli fikirlər də bu mənəvi və hüquqi amili özündə ehtiva edir. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev demişdir: "Babamın məzarını ziyarət etməklə eyni zamanda üroyimdə olan sözləri dedim. Baxmayaraq ki, mən babamı görməmişəm, o, həyatdan gəndə mən hələ doğulmamışdım. Amma bildiyiniz kimi, o, Zəngəzurdə doğulmuşdur, erməni etnik təmizləmə siyasətinin də qurbanı olmuşdur, onun ailəsi məcburən oradan köçüb Şahbuz, ondan sonra Naxçıvanda yerləşmişdir".

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev yerli televiziya kanallarına müsahibəsində deyib: "Əlbəttə ki, biz əcdadlarımızın yolu ilə getməliyik. Onların ruhlarını həmişə şad etməyə çalışmalıyıq. Azərbaycan xalqının üstünlüyü ondadır ki, biz öz qədim ənənələrimizə sadıq. Bu nöqteyi-nəzərdən hər birimiz üçün onun ailəsi, onun ulu babaları, əcdadları böyük əhəmiyyət kəsb edir, o cümlədən mənim üçün. Orada babamın məzarı önümdə üroyimdə dediyim sözləri ola bilsin ki, nə vaxtsa dilo götürəcəyəm".

Qayıdışın beynəlxalq hüquqi təminatları

Müasir Azərbaycanın qurucu lideri Heydər Əliyev tərəfindən 1995-ci il tarixdə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası beynəlxalq müqavilələrin hüquqi statusuna müəyyənlik gətirməklə həm də Qərbi Azərbaycanın zorakılıqla çıxarılması şəxslərin öz yurdlarına qayıtmasının beynəlxalq hüquqi təminatları üçün müənbət baza yaratmışdır. Beynəlxalq konvensiyaların milli qanunvericiliyimizin tərkib hissəsinə çevrildiyini nəzərə alsaq, 10 dekabr 1948-ci il tarixli BMT-nin "İnsan hüquqları

haqqında Ümumi Bəyannaməsi", 28 iyul 1951-ci il "Qaçqınların statusu haqqında Cenevrə Konvensiyası", 1967-ci il Konvensiyaya əlavə Protokol, "İnsan hüquqları haqqında Beynəlxalq Bill" BMT-nin Baş Məclisinin 16 dekabr 1966-cı il tarixli 2200 A (XXI) nömrəli qətnaməsi ilə qəbul edilmiş "İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında" Beynəlxalq Pakt, "Genosid cinayətinin qarşısının alınması və onun cəzalandırılması haqqında" Konvensiyaya, "İşğəncələrə və digər qəddar, qeyri-insani, yaxud həlakətə gətirib çıxaran və ya cəza növlərinə qarşı" Konvensiya, "Uşaq hüquqları haqqında" Konvensiya (BMT-nin Baş Məclisinin 44-cü sessiyasında 20 noyabr 1989-cu ildə qəbul edilən) "İrqi ayrı-seçkilik bütünlü formalarını ləğvi haqqında" Beynəlxalq Konvensiya (21 dekabr 1965-ci ildə Baş Məclis tərəfindən qəbul edilən), "Mülki və siyası hüquqlar haqqında" Beynəlxalq Pakt (Pakt Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Assambleyası tərəfindən 16 dekabr 1966-cı ildə qəbul edilmiş və 23 mart 1976-cı ildə qüvvəyə minmişdir), "Qadınlar qarşı ayrı-seçkilik bütünlü formalarını ləğvi haqqında" Konvensiya (BMT Baş Assambleyası tərəfindən 1979-cu ildə qəbul olunmuş, 3 sentyabr 1981-ci ildə qüvvəyə minmişdir) və digər beynəlxalq sənədlərdə Qərbi Azərbaycanın deportasiya edilmiş vətəndaşlarına verilməmiş hüquq və azadlıqlar üçün hüquqi təminatlar yaratmışdır.

Biz Qərbi Azərbaycana qayıdacağıq!

Bütün siyası platformalarda olduğu kimi, Qərbi Azərbaycana qa-

yıdış problemi də böyük dövlət adamı Heydər Əliyev tərəfindən hüquqi və mənəvi baxımdan ciddi şəkildə işlənmiş və təminatları yaradılmışdır.

Şübhəsiz ki, yurd həsrəti ilə yaşayan qərbi azərbaycanlılar üçün 24 dekabr 2022-ci il tarixi unudulmaz bir gündür. Cənab Prezident Qərbi Azərbaycanın İcmasına verilməsinə binanın açılışında iştirak etməklə onların çağırışına səs verməsinə və soydaşlarımızın doğma yurdlarına qayıtması hüququnu tanımışdır. İlham Əliyevin "Biz Qərbi Azərbaycana qayıdacağıq" söyləməsi Ermənistanla təşviş doğurmuşdur.

Prezident İlham Əliyev ADA Universitetində keçirilən "Cənubi Qafqazda yeni baxış: münasibətdən sonra inkişaf və əməkdaşlıq" adlı konfransda çıxışında bununla bağlı demişdir: "Zəngəzur 1920-ci ildə, 101 il bundan öncə Ermənistanla verilib. Ondan əvvəl bu ərazi bizə məxsus idi. Mən Göyçə deyərək, onlar hazırda Sevan gölü adlandırılır. Bu, bir həqiqətdir. XX əsrin əvvəllərindəki xəritəyə baxmaq kifayətdir. Siz oraya baxarkən Sevan gölməyəcəksiniz. Siz orada Göyçəni görməyəcəksiniz. İrəvanla bağlı da eyni məsələdir. Onlar İrəvanın tarixi hissəsini dağıdıblar. Bu, aydın faktıdır, mənim əcdadlarımda daxil olmaqla azərbaycanlılar orada yaşayıblar. Lakin bu o demək deyil ki, bizim ərazi iddialarımız var. Mən deməmişəm ki, biz oraya tankla qayıdacağıq. Mən deməmişəm biz qayıdacağıq. Bu o deməkdir ki, niyə də yox. Əgər biz Zəngəzur dəhlizinə qayıdırsaq, əgər biz bu yolu istifadə edirik, niyə də biz İrəvana qayıtmayacağıq. Zaman gələcək, biz bunu edəcəyik. Mən mövqeyimi təqdim edirəm".

Sadiq QURBANOV, Milli Məclisin Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri